

ارائه خدمات به اشکال متنوع

در خصوص چگونگی ارائه خدمات کتابخانه آستان قدس رضوی نیز می توان گفت شرایط امانت کتاب در این کتابخانه متفاوت بوده است، به طور نمونه در دوره ناصرالدین شاه امانت منابع به منظور حفاظت از نسخه های خطی ممنوع شد. مراجعان کتابخانه

نیز شامل طلاب، زوار و مجاوران می شدند. حرم مطهر رضوی یا خود کتابخانه نیز محل مطالعه مراجعان بوده است. کتابدارها معمولاً توسط شاهان منصوب و عمدتاً افرادی فاضل و دانشمند برای این کار گمارده می شدند. خاندان دانشمند دوست محمد استرآبادی از جمله خاندانی بودند که سالیان سال کتابداری کتابخانه آستان قدس رضوی را بر عهده داشتند.

وظیفه خطیر کتابداران

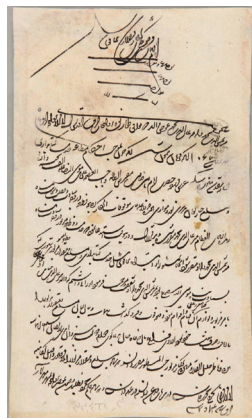
وظیفه کتابدار، نظارت بر همه امور کتابخانه اعم از تحویل گرفتن کتاب های صحافی شده، وقفی و نذری و امانت کتاب به مراجعان بود و تا اواسط دوره قاجار کتابدار به نوعی رئیس کتابخانه نیز محسوب می شد. اما از دوره قاجار با ایجاد شغل ریاست کتابخانه، بسیاری از این امور به رئیس کتابخانه واگذار شد. با توجه به وقفی بودن کتاب ها، حفاظت از آن وظیفه خطیری را ایجاد می کرد و البته همین مسئله باعث تدوام و جاودانگی کتابخانه آستان قدس رضوی تا به امروز بوده است.

کتابداری در گذر زمان

در دوره قاجار و در زمان تولیت حاج میرزا موسی خان (۱۲۴۸-۱۲۶۱ق) ملا حسین نامی که از مشاهیر و اتقیای روزگار خود بوده است، کتابدار کتابخانه آستان قدس رضوی می شود. در زمان سلطنت ناصرالدین شاه، ابوالحسن میرزا شیخ رئیس، متصدی و رئیس کتابخانه رضوی بوده است و بعد از او حاج اوکای قان پسر حسنعلی میرزا شجاع السلطنه ریاست کتابخانه را بر عهده داشته است. در این دوران سمت هایی چون رئیس کتابخانه، معاون، ناظم، صحاف باشی، کتابدار، مصحح و... در کتابخانه وجود داشته و دارای شرح وظایف و مواجب معین و مشخص بوده اند. در دوره پهلوی ابوالقاسم کتابداری از کتابداران کتابخانه آستان قدس رضوی برای گذراندن دوره آموزشی کتابداری به صورت آکادمیک حدود دو سال به اروپا سفر کرده و اولین کتابدار این کتابخانه است که دوره علمی و آکادمیک کتابداری را تعلیم دیده است. وی چندی به سمت معاون و حدود هفت سال نیز به سمت ریاست کتابخانه انتخاب شد.

کتابداری آکادمیک

با توجه به تحولات و توسعه علوم در قرن بیستم و ایجاد برخی رشته ها، کتابداری به عنوان یک علم ورشته، دارای رتبه دانشگاهی و اعتبار آکادمیک شد و دانشگاه های مختلف به تربیت و پرورش کتابدار پرداخته و کم کم کتابخانه های بزرگ با استخدام کتابداران، روند خدمات و توسعه کتابخانه ها را از حالت تجربی خارج کرده و برای امور مختلف کتابخانه، استانداردها و معیارهایی تهیه و منتشر شد. کتابداری برگرفته از دو عنصر اساسی کتاب و انسان است که کتابدار مسیر ارتباط این دو عنصر را هموار می کند. به بیان دیگر، تمامی هزینه ها، دغدغه و وسواس در انتخاب و خرید، ساماندهی و فهرست نویسی استاندارد، ایجاد بخش ها و تالارهای دسترس پذیر، اطلاع رسانی و تبلیغ دقیق برای دسترسی کاربر به منبع مورد نیازش انجام می شود.

قدیمی ترین سند حرفه کتابداری متعلق به سال ۱۰۰۹ قمری است که در مرکز اسناد آستان قدس رضوی نگهداری می شود

کتابداران بارگاه منور رضوی

جایگاه کتابدار در تمامی کتابخانه ها دارای اهمیت است، اما در کتابخانه آستان ملکویتی حضرت شمس الشومس علیه السلام از زوایای دیگر نیز دارای اهمیت دوچندان می یابد. کتابداران و مدیران این مرکز می بایست ضمن ارائه خدمات ارزنده و مناسب، حفاظت از میراث مکتوب شیعه، توسعه خدمات بازیربنای فناوری های نوین را نیز مدنظر داشته باشند. به دلیل رشد فراوان دیجیتال سازی منابع، توسعه زیرساخت های خدمات الکترونیک و مجازی، بسط خدمات و گسترش مناسب مراکز تخصصی در پاسخ به نیاز و متعاقباً ایجاد تصویر سازمانی مناسب در آذهای اعضا و مراجعان، نقش مهمی ایفا می نماید.

اطلاعات به روز: نیاز کتابدار

وجود منابع غنی و ارزشمند این کتابخانه که از نظر تنوع منابع اطلاعاتی در منطقه بی نظیر است و علاوه بر کتاب های خطی، چاپ سنگی، کتب چاپ سری، کتاب های چاپ معمولی، پایان نامه ها، نشریات، اسناد، عکس ها، نشریات دولتی، نقشه ها، اشیای موزه ای و... را در بر می گیرد، نیازمند آن است که کتابدارانی با سطح اطلاعاتی به روز از منابع در این مجموعه فعالیت کنند. آنچه به عنوان یکی از شاخصه های کتابخانه آستان قدس رضوی به شمار می رود، ارائه مشاوره اطلاعاتی مناسب در میان میلیون ها رکورد و منبع کتابخانه ای، ارائه خدمات ارجاعی به کاربران و داشتن اطلاعات به روز کتابداران این مجموعه است که محیطی قابل اعتماد را برای مخاطبان آن ایجاد کرده است.